

Socialnämnden

Sammanträdesdatum

15 november 2018

Paragraf

§ 7

Diarienummer SN-2018/2053.111

Förslag till riktlinjer för handläggning av dödsbo

Socialnämndens beslut

Socialnämnden beslutar att fastställa förvaltningens förslag till riktlinjer för handläggning av dödsbo, daterade 2018-10-06, från och med den 1 januari 2019.

Beslutet delges

Kommunstyrelsen

Datum
2018-10-06

Diarienummer
SN-2018/2053.111

Handläggare
Anna-Karin Sandén
Anna-Karin.Sanden@huddinge.se
08-535 377 04

Socialnämnden

Förslag till riktlinjer för handläggning av dödsbo

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar att fastställa förvaltningens förslag till riktlinjer för handläggning av dödsbo, daterade 2018-10-06, från om med den 1 januari 2019.

Beskrivning av ärendet

Förvaltningen har tagit fram ett förslag av riktlinjer för handläggning av dödsbo. Riktlinjerna ger vägledning i hur dödsboärenden ska hanteras inom Huddinge kommun. Det är kommunens socialnämnd som har ansvar för handläggningen av dödsboärenden och det yttersta ansvaret för att alla dödsbon får ett avslut, även när den avlidne saknar anhöriga eller när dödsboet saknar ekonomiska medel.

Syftet med riktlinjer är att ge vägledning i det praktiska arbetet och att säkerställa rättssäkerheten för den enskilde i handläggning av dödsboärenden.

Förvaltningens synpunkter

Huddinge kommun har inte tidigare haft riktlinjer för handläggning av dödsbo. Omvärldsbevakning har visat att detta finns i flertalet andra kommuner och förvaltningens bedömning är riktlinjer säkerställer kvalitet och rättssäkerhet i handläggning av dödsboärenden.

Annamarie Sandberg
Social- och äldreomsorgsdirektör

Maria Berglund
Verksamhetschef

Bilagor

Förslag till riktlinjer för handläggning av dödsbo

Beslutet delges

Kommunstyrelsen

HUDDINGE KOMMUN

Postadress
Huddinge kommun
Social- och äldreomsorgsförvaltningen
141 85 Huddinge

Besök
Gymnasietorget 1

Tfn 08-535 300 00
Tfn vxl 08-535 300 00

saf@huddinge.se
www.huddinge.se

Riktlinjer för handläggning av dödsboärenden

– Huddinge kommun

Arbete och försörjning, social-och äldreomsorgsförvaltningen

Riktlinjer för handläggning av dödsboärenden
Huddinge kommun

Arbete och försörjning, social-och äldreomsorgsförvaltningen

© Arbete och försörjning, social-och äldreomsorgsförvaltningen och Huddinge kommun

ISBN 91-85565-02-4
www.huddinge.se

Innehåll

1. Inledning	4
2. Allmänt om handläggning av dödsbo	4
2.1 Dödsboanmälan	5
2.2 Dödsboförvaltning	5
2.3 Internationella dödsbon	5
2.4 Begravning	5
2.5 Ekonomiskt bistånd till begravning	5
3. Utgångspunkter i ärendehantering	5
3.1 Handläggning	5
3.2 Dokumentation	6
3.3 Akthantering	6
3.4 Sekretess	6
3.5 Socialtjänstens möjlighet till ersättning	6
4. Kommunens ärendeansvar	7
4.1 Dödsboanmälan och dödsboförvaltning	7
4.2 Internationella dödsbon	7
4.3 Begravning	7
Avlidna personer som vistas i Sverige	7
Avlidna personer som vistas utomlands	7
4.4 Ekonomiskt bistånd till begravning	8
5. Dödsbohandläggningens ärendetyper	8
5.1 Dödsboanmälan	8
5.1.1 Förutsättningar för dödsboanmälan	8
5.1.2 Att inleda utredning	8
5.1.3 Utredningens genomförande	8
5.1.4 Kostnader och skulder vid dödsboanmälan	9
5.1.5 Innehållet i dödsboanmälan	9
5.2 Dödsboförvaltning	10
5.2.1 Utredning - provisorisk förvaltning	10
5.2.2 Avslut av provisorisk förvaltning	11
5.3 Internationella dödsbon	12
5.4 Begravning	12
5.4.1 Ansvar för att ordna med begravning	12
5.4.2 Anvisningar för beställning av begravning	13
5.5 Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader	13
5.5.1 Handläggning och dokumentation	13
5.5.2 Utredning av ekonomiskt bistånd till begravning	13
5.5.3 Skäliga kostnader för begravning	14
Källor	16
Aktuell lagstiftning	16

1. Inledning

I socialtjänstlagens portalparagraf, 1 kap. 1 § SoL, anges övergripande mål och grundläggande värderingar för socialtjänsten. Principer som helhetssyn, frivillighet, normalisering, kontinuitet, flexibilitet och närhet ska vara rådande i handläggning och bemötande. Socialtjänstens arbete ska ha god kvalitet. God kvalitet innebär att verksamheterna uppfyller de krav och mål som gäller för respektive verksamhet, i enlighet med styrande lagar och föreskrifter.

Detta dokument beskriver hur dödsboärenden ska hanteras inom Huddinge kommun. Det är kommunens socialnämnd (socialtjänsten) som har ansvar för handläggningen av dödsboärenden och det yttersta ansvaret för att alla dödsbon får ett avslut, även när den avlidne saknar anhöriga eller när dödsboet saknar ekonomiska medel.

De lagar som främst reglerar verksamheten är ärvdabalken (ÄB), socialtjänstlagen (SoL), begravningslagen (BegrL), lagen om arv i internationella situationer, förvaltningslagen (FL) och offentlighets- och sekretesslagen (OSL). Även regleringar i äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, förmånsrättslagen, föräldrabalken (FB), jordabalken (JB), kommunallagen (KL), lag om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo (IDL) med flera.

Syftet med riktlinjer är att ge vägledning i det praktiska arbetet och att säkerställa rättssäkerheten för den enskilde.

Ytterligare stöd i handläggningen finns att få i Socialstyrelsens handböcker, allmänna råd och vägledningar. De av kommunfullmäktige beslutade riktlinjerna för ekonomiskt bistånd kan också ge vägledning i närliggande frågeställningar.

2. Allmänt om handläggning av dödsbo

När en person avlider övergår alla personens tillgångar och skulder till ett dödsbo. Utgångspunkten är att den avlidnes anhöriga alltid i första hand ska förvalta och avveckla dödsboet samt ordna med begravningen. Inom tre månader från dödsdagen ska dödsbodelägare ha lämnat en bouppteckning till Skatteverket. En bouppteckning är en sammanställning av den avlidnes tillgångar och skulder.

Om det finns särskilda förutsättningar ska socialtjänsten göra en dödsboanmälan. I vissa fall ska socialtjänsten även förvalta och avveckla dödsboet. Ibland är det även socialtjänstens uppgift att ordna med begravning och, om dödsboets tillgångar inte är tillräckliga, bevilja ekonomiskt bistånd till kostnaderna för begravningen.

Handläggningen inom socialtjänsten kan bestå av följande delar:

- Dödsboanmälan.
- Dödsboförvaltning.
- Internationella dödsbon.

- Begravning.
- Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader.

2.1 Dödsboanmälan

När någon har avlidit ska en bouppteckning göras där den avlidnes tillgångar och skulder sammanställs.

Om den avlidnes tillgångar endast räcker till begravningskostnader och andra utgifter med anledning av dödsfallet, och det inte finns någon fast egendom eller tomträtt i boet, kan bouppteckningen enligt 20 kap 8a § ÄB ersättas med en dödsboanmälan.

Socialtjänsten upprättar dödsboanmälan inom två månader efter dödsfallet. Anmälan ska vara skriftlig och skickas till Skatteverket för förvaring.

2.2 Dödsboförvaltning

Socialtjänsten är ansvarig för att provisoriskt förvalta dödsboet om det inte finns någon delägare som kan ta hand om det¹. Socialtjänsten ska förvalta dödsboet tills dödsbodelägare har övertagit förvaltningen.

2.3 Internationella dödsbon

När en person som inte har sin hemvist i Sverige avlider och efterlämnar egendom ska anmälan göras till socialtjänsten. Socialtjänsten har då ansvar att överlämna egendomen till den som är behörig mottagare.

2.4 Begravning

Socialtjänsten har skyldighet att ordna med begravningen om den avlidne saknar anhöriga som ordnar med en begravning. Socialtjänstens ansvar innefattar att beställa begravningen genom en begravningsbyrå.

2.5 Ekonomiskt bistånd till begravning

Om det saknas tillgångar i dödsboet eller om kostnaderna inte kan tillgodoses genom försörjningsskyldiga föräldrar, makar eller efterlevande partners inkomster så kan socialtjänsten bevilja bistånd till begravningen².

3. Utgångspunkter i ärendehantering

3.1 Handläggning

Dödsbohandläggning innehåller flera ärendetyper som styrs av olika författningar. Det medför att reglerna för handläggning skiljer sig mellan de olika åtgärderna. Socialtjänstens uppgifter i samband med dödsboförvaltning och gravsättning är

¹ 18 kap 2 § ÄB

² 4 kap 1 § SoL

inte att betrakta som myndighetsutövning. Socialtjänstens handlägningsregler blir dock ändå möjliga att tillämpa, eftersom socialnämnden ska handlägga dödsboanmälan och dödsboförvaltning enligt ärvdabalken.

Handläggningen av ekonomiskt bistånd till begravningskostnad är myndighetsutövning och omfattas av Socialstyrelsens handbok om handläggning och dokumentation.

3.2 Dokumentation

Socialtjänsten ska dokumentera handläggning och genomförande. dokumentationen ska det tydligt framgå hur ärendet fortlöper och hur besluten genomförs. Den ska vara saklig, objektiv och utformas med respekt för den enskilde. Dokumentationen förs i verksamhetssystemet och dödsboet ska hållas underrättat om den dokumentation som förs och rätten att ta del av den.

3.3 Akthantering

Förvaring av handlingar ska ske i en personakt. Det ska gå snabbt och enkelt att hitta i akten när det behövs och upplägget bör även underlätta aktvård och gallring. Inkomna handlingar ska som regel inte rensas, men dubletter, journalanteckningar eller andra dokument som återfinns i verksamhetssystemet kan rensas.

3.4 Sekretess

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men³. Undantag från sekretessen kan göras när det finns ett samtycke från dödsboet eller om det finns undantag som regleras i lag. Socialtjänsten ska alltid göra en prövning, inför utlämnande av en uppgift, av om det föreligger sekretess eller inte.

3.5 Socialtjänstens möjlighet till ersättning

Socialtjänsten har rätt att ta ut ersättning av dödsboet för sina kostnader för dödsboförvaltning och åtgärder enligt begravningslagen⁴. En kommun får inte ta ut högre avgift än vad som svarar mot kostnaden för de tjänster som kommunen tillhandahåller⁵. Ersättningen skall därför motsvara kommunens självkostnad. Ersättningen som socialtjänsten i Huddinge fakturerar baseras på beslut från kommunfullmäktige.

³ 26 kap. 1§ OSL

⁴ 18 kap. 2 § ÄB och 5 kap. 2 § BegrL

⁵ 2 kap. 6 § KL

4. Kommunens ärendeansvar

4.1 Dödsboanmälan och dödsboförvaltning

Den kommun som är bosättningskommun enligt 2 a kap 3 § SoL har huvudansvaret för att hantera dödsboanmälan och den provisoriska dödsboförvaltningen.⁶

4.2 Internationella dödsbon

När det gäller egendom som provisoriskt ska omhändertas är det den kommun där egendomen finns, som ansvarar för handläggningen. Det är inte ett ovanligt scenario att tillgångarna är pengar på ett konto. Det avgörande är då var kontoförande bankkontor ligger, oavsett var den avlidne har vistats.

4.3 Begravning

Avlidna personer som vistas i Sverige

Om begravningen inte ordnas av dödsboet eller socialtjänsten i samband med dödsboförvaltning, är det den kommun där den avlidne senast var folkbokförd som är ansvarig för att ordna med begravningen, enligt 5 kap. 2 § BegrL. Om den avlidne inte har varit folkbokförd i Sverige, är det den kommun där dödsfallet inträffade som har ansvar att ordna gravsättningen.

Ovanstående gäller även om den avlidne har vistats tillfälligt i Sverige, eller har ansökt om uppehållstillstånd. Asylsökande omfattas vanligtvis av LMA men detta gäller inte dödsbon. Högsta förvaltningsdomstolen har konstaterat att särskilt bidrag enligt 18 § LMA inte omfattar någon annan än den asylsökande personligen. I dessa fall gäller därför vistelsekommunens ansvar enligt socialtjänstlagen och en kommun kan inte få ersättning från Migrationsverket för bistånd till begravningskostnad som man beviljat dödsboet enligt 4 kap. 1 § SoL.⁷

Avlidna personer som vistas utomlands

När en person som är folkbokförd och bosatt i Sverige avlider under en tillfällig vistelse utomlands kan anhöriga ordna med begravning på plats eller med hemtransport av stoftet till Sverige för begravning. Detta ordnas med hjälp av den svenska utlandsmyndigheten på plats, ambassad eller konsulat. I dessa fall hanteras ansökningar om ekonomiskt bistånd för kostnader för hemtransport på samma sätt som om personen avlidit i Sverige.

Om en svensk medborgare är bosatt utomlands och därmed inte var folkbokförd i Sverige, ansvarar ingen kommun i Sverige för att den avlidne blir begravd.

⁶ Definition av bosättningskommun regleras i 2 a kap 3 § SoL. Se vidare även Socialstyrelsens handbok; Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, del 3

⁷ RÅ 2009 ref 29

4.4 Ekonomiskt bistånd till begravning

Den kommun som är bosättningskommun har huvudansvaret för att handlägga begravningskostnader enligt 2 a kap. 2-5 §§ SoL. Om det inte går att fastställa bosättningskommun är vistelsekommunen ansvarig.

5. Dödsbohandläggningens ärendetyper

5.1 Dödsboanmälan

5.1.1 Förutsättningar för dödsboanmälan

När en person har avlidit behöver man ta reda på vilken egendom och vilka skulder den avlidne hade. Därför ska dödsbodelägarna upprätta en bouppteckning och lämna in till Skatteverket. Bouppteckningen ska upprättas inom tre månader från dödsdagen.

När den avlidnes tillgångar endast räcker till begravningskostnader och andra utgifter med anledning av dödsfallet och det inte finns fast egendom eller tomträtt i boet kan istället en dödsboanmälan göras hos Skatteverket. Dödsboanmälan görs skriftligen av socialtjänsten till Skatteverket inom två månader efter dödsfallet. Socialnämnden kan göra en dödsboanmälan även efter denna tid, om det är lämpligt.

Det ska inte behövas någon större utredning för att konstatera att det finns förutsättningar en dödsboanmälan. Om det är tveksamt eller om utredningen blir komplicerad bör ärendet hänvisas till bouppteckning. Det kan till exempel vara aktuellt om värderingsfrågorna är komplicerade eller om efterlevande makes tillgångar och ekonomiska förhållanden skiljer sig mycket från den avlidnes. Äktenskapsförord eller testamente kan också göra att man ska vara försiktig med att göra dödsboanmälan.

5.1.2 Att inleda utredning

Vanligtvis när ett dödsboärende kommer till socialtjänsten sker det genom anmälan från anhörig, annan närstående person, sjukhus, sjukhem, hyresvärd eller polisen. Det kan också ske på annat sätt. Den vanligaste situationen är att en dödsbodelägare hör av sig till socialtjänsten utifrån att det kan finnas förutsättningar för en dödsboanmälan. Socialtjänsten är då skyldig att inleda en utredning.

Det kan också hända att socialtjänsten under en provisorisk förvaltning av ett dödsbo, enligt 18 kap 2 § ÄB, finner att förutsättningarna för dödsboanmälan är uppfyllda. I den situationen kan socialtjänsten göra en dödsboanmälan på eget initiativ.

5.1.3 Utredningens genomförande

Inledningsvis utreds omständigheterna i ärendet, det vill säga, om det finns dödsbodelägare och om det finns tillgångar i boet. Att tillgångar finns, innebär i

detta sammanhang att det finns tillgångar i boet som klart överstiger begravningskostnaderna eller att det finns fast egendom eller tomträtt. I utredningen inhämtas uppgifter om den avlidnes tillgångar på dödsdagen och om eventuella framtida inkomster, exempelvis överskjutande skatt. Utredningen ska klargöra vilka som är dödsbodelägare och handläggaren ska även skaffa sig egen kännedom om dödsboets omfattning.

5.1.4 Kostnader och skulder vid dödsboanmälan

Inga efterlevande är skyldiga att betala dödsboets skulder. Kostnaden för begravning ska alltid prioriteras. Efter boutredning och värdering av tillgångarna jämförs tillgångarnas sammanlagda värde med kostnaderna för begravning och andra utgifter med anledning av dödsfallet.

Följande kostnader och utgifter beaktas vid beräkningen:

- Begravningskostnader (faktura från begravningsbyrån).
- Gravsten och eventuell inskription.
- Dödsannons.
- Förtäring vid begravning.
- Sorgkläder åt den som var beroende av den avlidnes försörjning.
- Kostnader för att omhänderta och avveckla den avlidnes bo, till exempel kostnader för att tömma boet och för hyresavgift under uppsägningstiden.
- Uppskattad bouppteckningskostnad motsvarande skäligt arvode för bouppteckningsförrättare och värderingsmän.

Exempel på kostnader som inte ska beaktas:

- Skulder i form av räkningar för el, telefon med mera.
- Kostnader för framtida vård av grav.
- Oskäliga utgifter för begravning, förtäring, avveckling med mera.

Att det finns förutsättningar för dödsboanmälan medför inte alltid att det ska beviljas ekonomiskt bistånd till begravningskostnaden. Även om det finns förutsättningar för att göra en dödsboanmälan kan det, på grund av att beräkningen bland annat inkluderar en uppskattad bouppteckningskostnad, finnas tillgångar kvar i dödsboet när begravningskostnader, avvecklingskostnader och socialtjänstens ersättning ur dödsboet för förvaltningskostnader är betalda.

5.1.5 Innehållet i dödsboanmälan

Dödsboanmälan görs skriftligen, på avsedd blankett, till Skatteverket. Anmälan ska innehålla namn, personnummer, adress och dödsdag. Dödsbodelägares namn och bostadsadress ska anges om det går att hitta dessa uppgifter inom rimlig tid. När handläggaren misstänker att delägarförteckningen inte är fullständig, ska en anmärkning göras om det. Dödsfallsintyg och släktutredning från Skatteverket ska alltid skickas efter.

Dödsboanmälan görs inom två månader efter dödsdagen och förvaras hos Skatteverket. Skatteverket granskar anmälan i formellt, men utreder inte riktigheten i socialtjänstens bedömning.

5.2 Dödsboförvaltning

När någon har avlidit ska dödsbodelägare gemensamt förvalta den avlidnes egendom under boets utredning⁸.

Om det inte finns någon sammanlevande dödsbodelägare, efterlevande make som inte är delägare eller annan delägare som kan ta hand om boet, är socialtjänsten ansvarig för boets provisoriska förvaltning till dess att dödsbodelägare har spårats och underrättats samt övertagit förvaltningen av dödsboet⁹.

Socialtjänsten har då ansvar för att göra de inledande åtgärder som annars är en plikt för dödsbodelägare och efterlevande make som inte är delägare enligt 18 kap. 2 § 1 st ÄB¹⁰. För de kostnader som uppstår i samband med detta har kommunen rätt till ersättning av dödsboet och därmed ska tidsåtgången dokumenteras.

För att så snart som möjligt kunna överlämna förvaltningen till dödsbodelägare ska socialtjänsten snabbt utreda vem som är dödsbodelägare och därmed kunna avsluta den provisoriska förvaltningen.

5.2.1 Utredning - provisorisk förvaltning

Utgångspunkten är att socialtjänstens provisoriska förvaltning är kortvarig och att förvaltningen så snart som möjligt överlämnas till dödsbodelägare. Därmed ska socialtjänsten skyndsamt inleda efterforskningen av dödsbodelägare.

Socialtjänsten har även i uppdrag att bevaka dödsbodelägarers och borgenärernas intressen samt framtida verkställighet av testamente.

Följande delar omfattas av den provisoriska förvaltningen:

Efterforskning av dödsbodelägare

När socialnämnden behöver efterforska dödsbodelägare ska dödsfallsintyg och släktutredning från Skatteverket beställas. Om det saknas uppgifter om dödsbodelägare ska efterforskning genom bouppteckning ske hos exempelvis Skatteverket, landsarkiv/stadsarkiv, ambassader, konsulat eller genom förfrågan hos närstående till den avlidne.

När socialnämnden funnit dödsbodelägare ska dessa så snart som möjligt underrättas om dödsfallet. Handläggaren bör inte lämna ett dödsbud utan i stället överlåta det till polis, präst eller sjukvårdspersonal. Den som lämnat dödsbudet kan därefter hänvisa den anhörige att ta kontakt med socialtjänsten.

Bevarande av egendom

Socialnämndens förvaltning är endast provisorisk till dess att den egentliga bouppteckningen tar vid och ska därmed vara av konserverande art. Egendomen får därför inte avyttras eller förändras annat än för att bevara egendomens värde. Socialnämnden ska bevaka både dödsbodelägarernas och borgenärernas intressen samt framtida verkställighet av testamente.

⁸ 18 kap. 1 § ÄB

⁹ 18 kap. 2 § ÄB

¹⁰ 18 kap. 2 § 2 st ÄB

Vid den provisoriska förvaltningen bör ett hembesök genomföras i den avlidnes bostad i syfte att inventera egendomen. Två handläggare ska närvara vid hembesöket. Särskilt efterforskas testamente, försäkringsbrev, värdepapper, kontanta medel, deklaration och övrigt som kan ha betydelse för fortsatt handläggning. Vid hembesöket ska det handläggarna upprätta ett protokoll och notera vad som finns i boet, vad som medtagits från boet och vilka som deltagit vid hembesöket.

Om det kan bli aktuellt med dödsboanmälan, görs samtidigt en värdering av lösöret under hembesöket som också noteras i protokollet.

Det kan, inom ramen för den provisoriska förvaltningen, bli nödvändigt att ha kontakt med fordringsägare eller andra intressenter för att informera om dödsfallet. Syftet är att bevaka dödsbodelägarnas intressen. Till exempel kan uppgifter om hemförsäkring, olika abonnemang och autogiron behövas för att avsluta dessa.

Ordna med begravning

Se nedanstående avsnitt 5.4 om begravning.

Bouppteckning och dödsboanmälan

Om den provisoriska förvaltningen inte kunnat avslutas efter tre månader från dödsfallet och det finns tillgångar i boet är socialtjänsten skyldig att vidta åtgärder för att ordna med bouppteckning¹¹. Socialtjänsten kan begära anstånd hos Skatteverket med bouppteckningsförrättningen.

Om det finns förutsättningar för dödsboanmälan är socialtjänsten oförhindrad att göra en sådan på eget initiativ, enligt 20 kap. 8 a § ÄB. Denna anmälan bör göras inom två månader efter dödsfallet.

5.2.2 Avslut av provisorisk förvaltning

Den provisoriska förvaltningen kan avslutas på flera olika sätt.

Dödsbodelägare hittas - överlämnade av förvaltningen till dödsbodelägare

Förvaltningen av dödsboet ska genast överlämnas till dödsbodelägarna när socialnämnden får kontakt med dödsbodelägare, efterlevande make som kan fullgöra de uppgifter som följer av 18 kap. 2 § 1 st ÄB eller när dödsbodelägare har underrättats. Därefter är det dödsbodelägaren som förvaltar boet och ser till att bouppteckning och avveckling sker.

Dödsbodelägare saknas - anmälan till Allmänna Arvsfonden

Om det saknas arvingar ärver Allmänna arvsfonden och blir enda dödsbodelägare. Detta innebär att om socialnämnden inte finner några dödsbodelägare ska anmälan omgående göras till Kammarkollegiet, som utser en god man att företräda Allmänna arvsfonden vid boutredningen.

¹¹ 20 kap. 2 § 2 st ÄB

Om det är socialtjänsten som utövar dödsboförvaltningen är det därmed socialtjänsten som ska göra anmälan. Företrädare för Allmänna arvsfonden kan då omedelbart ta över vården och förvaltningen av boet. Socialnämndens kostnader debiteras dödsboet.

Ingen dödsbodeläggare hittas, men de kan finnas – anmälan om god man

Socialtjänsten ska anmäla till överförmyndaren enligt 11 kap. 3 § FB om det vid ett dödsfall inte kan utredas om den avlidne har efterlämnat någon arvinge eller om man känner till att det finns en arvinge, men man har inte namn eller adress till arvingen. Det kan därmed finnas anledning att den okända arvingens rätt och lott i dödsboet bevakas.¹²

Dödsbodeläggare agerar inte

När det finns dödsbodeläggare som inte sitt ansvar för förvaltning och avveckling av dödsboet av olika skäl, är det socialtjänstens uppgift att, i första hand motivera dödsbodeläggare, men sedan även provisoriskt förvalta.

Om det finns tillgångar i dödsboet ska socialtjänsten informera delägarna om att de kan begära att tingsrätten förordnar om en boutredningsman eller anlita annan hjälp såsom begravningsbyrå eller jurist som kan förvalta och avveckla dödsboet. Det räcker med en deläggares begäran för att en boutredningsman ska förordnas.¹³

Om en begäran om boutredningsman görs ska socialnämnden fatta beslut om att överlämna förvaltning och avveckling till dödsbodeläggarna. Om en sådan begäran däremot inte görs är det socialnämnden som ska vidta åtgärder om bouppteckning.

5.3 Internationella dödsbon

När en person som inte har sin hemvist i Sverige avlider och efterlämnar egendom ska anmälan göras till socialtjänsten. Den som innehar egendomen eller någon annan som är närmast att göra anmälan kan meddela socialtjänsten. Socialtjänsten har då ett ansvar att överlämna egendomen till den som är behörig mottagare.

Om egendomen har ett mindre värde kan socialtjänsten överlämna den till någon närstående till den avlidne eller till utlandsmyndigheten för den stat som den avlidne var medborgare i.

Om egendomen har ett värde ska socialtjänsten i första hand överlämna den till den som är behörig att ta emot den. Om detta inte går att genomföra ska socialtjänsten anmäla dödsfallet till tingsrätten.

5.4 Begravning

5.4.1 Ansvar för att ordna med begravning

Om den avlidne saknar anhöriga som ordnar med begravning, har socialtjänsten en skyldighet att se till att gravsättningen genomförs. Kommunen har rätt till ersättning av dödsboet för kostnader i samband med begravningen.

¹² 18 kap 2 § ÄB

¹³ 19 kap. 1§ ÄB

Den avlidne ska kremeras eller gravsättas snarast möjligt och senast en månad efter dödsfallet¹⁴. Skatteverket får dock medge anstånd om det finns särskilda skäl för det. Om stoftet inte har kremerats eller gravsatts inom föreskriven tid, ska Skatteverket undersöka anledningen till dröjsmålet och, om det behövs, underrätta den kommun som anges i 5 kap. 2 § BegrL.

5.4.2 Anvisningar för beställning av begravning

Beställningen till begravningsbyrån ska innefatta:

- Begravningsceremoni knuten till den avlidnes trosuppfattning i något av kyrkogårdsförvaltningens kapell.
- Gravsättning, spridning eller nedgravning, av aska i minneslund, i enlighet med den avlidnes egna önskemål eller trosuppfattning. Enligt 5 kap 1 § BegrL bör den som beställer begravningen, om möjligt, utgå från den avlidnes egna önskemål om kremering och om gravsättning. Därmed bör ansträngningar göras för att ta reda på detta.
- Kostnaderna för ovanstående ingår i begravningsavgiften. Om den avlidne inte varit medlem i Svenska kyrkan tillkommer dock vanligtvis kostnader för officiant vid begravningsceremonin vilket belastar dödsboet.

I övrigt beställs sedvanliga grundtjänster från begravningsbyrå och dödsannons, i syfte att informera eventuella anhöriga innan begravningen. Fakturan från begravningsbyrån betalas med dödsboets medel.

5.5 Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader

5.5.1 Handläggning och dokumentation

Handläggningen av ärenden om ekonomiskt bistånd till begravningskostnader följer samma regler som övriga biståndsärenden. Socialtjänstlagen, sekretesslagen och förvaltningslagens regler är tillämpliga och beslutet kan överklagas genom förvaltningsbesvär.

Dokumentationen av utredning och beslut samt utbetalning av ekonomiskt bistånd till begravningskostnader görs i verksamhetssystemet. Personakt läggs upp på den avlidnes personnummer.

5.5.2 Utredning av ekonomiskt bistånd till begravning

Om dödsboets tillgångar, eller de försörjningsskyldigas ekonomiska förmåga inte är tillräcklig för att tillgodose kostnaden för begravning, kan dödsboet, eller den försörjningsskyldige, ansöka om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § SoL till begravningskostnaden.

¹⁴ 5 kap. 10 § BegrL

Kostnader för begravning ska i första hand tillgodoses genom tillgångarna i dödsboet eller föräldrars och efterlevande makars/registrerade partners försörjningsskyldighet. Sammanboende omfattas inte av denna skyldighet.

Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot normen för försörjningsstöd. Det kan även ha betydelse om den avlidne gett bort eller sålt tillgångar förmånligt till en dödsbodelägare i nära anslutning till dödsfallet. Socialtjänsten ska vara uppmärksam på hur tillgångarna i dödsboet är värderade och om försäkringar som faller ut, kan vara en tillgång i dödsboet.¹⁵

Alla kända tillgångar i dödsboet, som finns på dagen för dödsfallet, ska avräknas vid ansökan om begravningskostnad. Kostnad för begravning går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet, till exempel obetald hyra, hushållsel, telefon eller kostnader för utflyttning och städning av bostaden. Eftersom det kan vara osäkert om det finns försäkringar eller andra tillgångar, som kan visa sig senare och som kan täcka begravningskostnaderna helt eller delvis, ska begravningskostnaderna beviljas mot återkrav enligt 9 kap 2 § första stycket SoL och en överenskommelse ska upprättas i samband med ansökan.

Ekonomiskt bistånd ska inte beviljas till begravningskostnaden när begravningen ordnas av socialtjänsten inom ramen för dödsboförvaltning enligt 18 kap. 2 § ÄB eller enligt 5 kap. 2 § BegrL när det inte finns något sökande dödsbo. Att det finns förutsättningar för dödsboanmälan medför inte självklart att det finns förutsättningar för att bevilja ekonomiskt bistånd till begravningskostnaden. Rätten till bistånd ska alltid utredas i vanlig ordning innan beslut om bistånd fattas.

5.5.3 Skäliga kostnader för begravning

Om det är utrett att dödsboet saknar tillgångar, helt eller delvis, bör socialtjänsten bevilja ekonomiskt bistånd som möjliggör en värdig begravning. Den avlidnes och anhörigas önskemål bör respekteras, om kostnaden ligger inom ramen för skälig levnadsnivå. Skäliga kostnader för begravning och gravsten beviljas upp till ett halvt prisbasbelopp.

I de fall som begravningen ska ske utomlands, bör nämnden ge ekonomiskt bistånd som motsvarar kostnaden för om begravningen ägt rum i Sverige. De eventuella merkostnader som uppstår utifrån att begravningen äger rum utomlands, bekostas inte av socialtjänsten.

Förutom kostnader för det som hör samman med att ta hand om stoftet och begravningsakten, kan det ekonomiska biståndet även omfatta kostnaderna för en gravsten med inskription och transport till gravplats i Sverige. I allmänt vedertagna begravningsstraditioner får även en viss blomdekoration och en enklare förtäring för en mindre krets av sörjande anses ingå. I förekommande fall beviljas även bistånd till officiant vid borgerlig begravning. Kostnaden för detta bör inte överstiga vad en låginkomsttagare normalt har råd med.

Ekonomiskt bistånd beviljas inte för kostnader som tillgodoses inom ramen för begravningsavgiften, det vill säga förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, lokal med eller utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering,

¹⁵ RÅ 1994 ref 53

gravöppning, gravplats för kista eller urna under 25 år, gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, samt transport av kista från begravningsceremonin.

Källor

SOSFS 2013:1 Allmänna råd om Ekonomiskt bistånd. Tillhörande handbok *Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten* (2013).

SOSFS 2014:5 Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS. Tillhörande handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* (2015).

SOSFS 2011:9 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Tillhörande handbok *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete – Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd* (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (2012).

Vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES-medborgare (2017)

Skatteverket ”Handledning för bouppteckningsärenden m.m.” SKV 460 utgåva 3, (2013)

Aktuell lagstiftning

Begravningslag (1990:1144)

Förmånsrättslag (1970:979)

Förvaltningslag (2017:900)

Föräldrabalk (1949:381)

Jordabalk (1970:994)

Kommunallag (2017:725)

Lag (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo

Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Lag (2015:417) om arv i internationella situationer

Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

Sambolag (2003:376)

Socialtjänstlag (2001:453)

Äktenskapsbalk (1987:230)

Ärvdabalk (1958:637)